

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету міжнародних відносин

Третько В.В.

2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Світові політичні процеси і геополітика

Назва дисципліни

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 052 Політологія

Рівень вищої освіти – Перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Політологія

Обсяг дисципліни – 5 кредитів ЄКТС, Шифр дисципліни – ОПП.12.

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (цикл професійної підготовки)

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародних відносин та туризму

Форма навчання	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни Кредити ЄКТС	Кількість годин						Форма семестрового контролю			
				Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, у т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
Д	4	7	5	68	34		34					+	
З	4	7	5	12	6		6					+	

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми

Програма складена _____
Підпис автора канд. політ. н., доц. А.В. Королевська
Вчений ступінь, звання, ініціали, прізвище автора

Схвалена на засіданні кафедри міжнародних відносин та туризму

Протокол від 31.08 2020 № 1 Зав. кафедри _____
Підпис І.С. Журба
Ініціали, прізвище

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету міжнародних відносин

Голова вченої ради факультету _____
Підпис В.В. Третько
Ініціали, прізвище

ВСТУП

Дисципліна «Світові політичні процеси і геополітика» належить до циклу нормативних дисциплін професійної підготовки і займає важливе місце у підготовці фахівців освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 052 «Політологія» за освітньо-професійною програмою «Політологія».

Пререквізити – міжнародна комунікація та міжнародний етикет, політична історія зарубіжних країн, загальне релігієзнавство.

Кореквізити – політичні конфлікти та медіація, політична культура.

Відповідно до Стандарту вищої освіти зі спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

компетентності: здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичних теорій, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності; здатність аналізувати у різних контекстах функціонування політичних акторів та інститутів, а також владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку; здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному та глобальному рівнях. Здатність до прийняття управлінських рішень у сфері політичних відносин та до виконання функцій, що забезпечують розв'язання суспільно-політичних проблем, зокрема, політико-організаційних, експертних, дорадчих та консультативних із урахуванням регіонального контексту;

програмні результати навчання: вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичних теорій, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності; вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному та глобальному рівнях; реалізовувати управлінську діяльність у сфері політичних відносин та виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультативні функції, що забезпечують розв'язання суспільно-політичних проблем.

Мета дисципліни – формування у студентів знань про теоретико методологічні та практичні інструменти геополітичного аналізу сучасного світового процесу

Предмет дисципліни. Предметом навчальної дисципліни є світові політичні процеси, геополітика, історія геополітичного знання, концепції геополітики, проблеми та завдання геополітики.

Завдання дисципліни. Вивчення наукового інструментарію сучасної геополітичної науки та ролі геополітичної площини у сучасній світовій політиці.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен *визначати* тенденції розвитку геополітичної ситуації у світі в цілому та окремих його регіонах; *аналізувати* геополітичне положення окремих держав світу; *виявляти* фактори, що впливають на зовнішню політику держави; *визначати* головні напрями геостратегії держав на міжнародній арені; *аналізувати* передумови і фактори сучасних геополітичних конфліктів, різноманітні аспекти їх врегулювання; *прогнозувати* перспективи розвитку геостратегічних векторів зовнішньої політики України.

3. СТРУКТУРА

	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	Лекції	Практичні заняття	СРС	Лекції	Практичні заняття	СРС
1. Предмет та метод геополітики	4	4	10			12
2. Місце геополітики в системі політичних наук	2	2	5			12
3. Розвиток геополітичних ідей	4	4	10			12
4. Сучасні геополітичні теорії	4	4	10			12
5. Геополітична методологія: методи, закони, принципи, інструментарій.	2	2	5			12
6. США в геополітичному просторі	4	4	10	2		12
7. Геополітика провідних держав Європи	4	4	10	2		12
8. Геоstrатегія Росії	2	2	5	2		12
9. Геоstrатегія провідних держав Азії	2	2	5		2	12
10. Геополітика країн Близького Сходу, Африки і Латинської Америки	2	2	5		2	12
11. Геополітика і стратегія зовнішньої політики України	2	2	5			9
12. Аналіз геополітичних конфліктів в сучасному світі	2	2	2		2	9
Разом	34	34	82	6	6	138

4 Програма навчальної дисципліни
4.1 Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Тривалість лекції, год.
1	Предмет та метод геополітики. Поняття геополітики, основні підходи до його визначення та конкретно-історична зумовленість їх розрізнення. Основні етапи становлення геополітичної думки. Класична геополітика та сучасна геополітика: критерії розмежування. Літ.: [1] с. 4-12; [2] с. 9-21; [3] с. 3-55.	2
2	Предмет та метод геополітики. Основні категорії геополітики. Простір, територія та контроль над ними. Політичний простір та геополітичне поле. Літ.: [1] с. 4-12; [2] с. 21-38 ; [3] с. 56-60.	2
3	Місце геополітики в системі політичних наук. Основні підходи до визначення співвідношення між політичною географією та геополітикою: конструктивістський, просторовий, абстрактно-теоретичний. Головні парадигми політичної географії. Особливості та представники української політичної географії. Складові геополітики – геополітична філософія та практична геополітика. Літ.: [3] с. 61-90; [4]; [5].	2
4	Розвиток геополітичних ідей. Особливості та основні положення класичної геополітичної думки. Історичні передумови виникнення класичної геополітики. Літ.: [2] с. 50-60; [4] с. 55-77.	2
5	Розвиток геополітичних ідей. Теоретичні засади класичної геополітики. Зміст та основні представники цивілізаційного підходу до вивчення людської історії. Літ.: [2], с. 50-60; [4] с. 55-77.	2
6	Сучасні геополітичні теорії. Формування геополітики як науки. Геополітичні погляди Ф. Ратцеля; органістична теорія держави; закони Ф.Ратцеля. Ідеї Ф.Ратцеля і геополітичний розвиток Германської імперії. Концепція “Серединної Європи”. Сутність теорії Р. Челлена. Держава; складові державної могутності. Геополітика. Пангерманізм, геополітичні погляди на ситуацію в Європі. Геополітична концепція “географічної вісі історії” Х. Маккіндера. “Хартленд”; “внутрішній півмісяць”; “зовнішній півмісяць”. Практична діяльність Х. Маккіндера у сфері зовнішньої політики Великобританії. Літ.: [2] с. 38-49; [3] с. 91-96.	2
7	Сучасні геополітичні теорії. Трансформації в геополітичній моделі Х. Маккіндера в 40-х роках ХХ ст. Французька “антропологічна” школа. Геополітична концепція посибілізму П. В. де ла Блаша. Геополітичний проект співпраці Франції та Німеччини. Геополітичні погляди К.Хаусхофера. “Життєвий простір” для германського народу. “Великі простори”. Ідеї К. Хаусхофера і нацистська зовнішня політика. Німецька геополітика в 20–30-х роках ХХ ст. Геополітичні ідеї К. Шмітта —	2

	<p>“геоюриспруденція”. “Геометодологія” А. Грабовскі. Виникнення євразійської геополітичної концепції. Вплив цивілізаційної теорії М. Я. Данилевського. Євразія як особливий світ — синтез Європи і Азії. Політична, економічна та культурна єдність Євразії. Геополітичні погляди М. С. Трубецького, Г. В. Вернадського та ін. Сутність вчення про “місце розвитку” П. М. Савицького. Літ.: [2] с. 38-49; [3] с. 91-96.</p>	
8	<p>Геополітична методологія: методи, закони, принципи, інструментарій. Основні методи сучасної геополітики: порівняльний, генетичний, соціально психологічний, функціональний, біхевіористичний, системний тощо. Основні підходи до визначення співвідношення між політичною географією та геополітикою: конструктивістський, просторовий, абстрактно-теоретичний. Провідні закони геополітики: закон фундаментального дуалізму — протистояння телурократії й таласократії; посилення фактору простору в людській історії; закон синтезу суходолу і моря. Провідні функції геополітики: світоглядно-ідеологічна, методологічна, пізнавальна, управлінська, прогностична, освітня, просвітницька та ін. Літ.: [1] с. 4-12; [2] с. 17-37; [6] с. 45-50.</p>	2
9	<p>США в геополітичному просторі. Геополітика США міжвоєнного періоду. Геополітика США періоду Другої світової війни. Боротьба за геополітичний контроль над космічним простором. Літ.: [1] с. 124-147; [2] с. 91-103; [3] с. 189-208.</p>	2
10	<p>США в геополітичному просторі. “Новий світовий порядок” під егідою США. Боротьба з тероризмом і забезпечення геополітичних інтересів США. Геополітичне майбутнє США очима американців. Літ.: [1] с. 124-147; [2] с. 104-128; [3] с. 189-208.</p>	2
11	<p>Геополітика провідних держав Європи. Складові прогресу об’єднання Європи. Інноваційний тип розвитку держав-членів Євросоюзу. Глобалізація і ЄС. Шляхи подальшого геополітичного сходження ЄС. Літ.: [2] с. 129-155; [3] с. 209-226.</p>	2
12	<p>Геополітика провідних держав Європи. Геостратегія сучасної Німеччини. Геостратегія сучасної Франції. Геостратегія сучасної Великобританії. Літ.: [2] с. 156-193; [3] с. 209-226.</p>	2
13	<p>Геостратегія Росії. Відносини Росії з ЄС: сучасний стан, проблеми і перспективи. Взаємовідносини Росії з НАТО: геополітичні суперники чи союзники? Внутрішня геополітика Росії. Проблеми взаємовідносин між “центром” і суб’єктами федерації. Зміцнення владної “вертикалі”. Внутрішня геополітика Росії. Північний Кавказ - “гаряча точка”, лінія геополітичної напруги. Літ.: [1] с. 170-176; [2] с. 188-191; [3] с. 268-275; с. 339-360.</p>	2
14	<p>Геостратегія провідних держав Азії. Геостратегія Китаю на міжнародній арені. Геополітична ідея “Великого Китаю”, її реалізація. Геостратегія сучасної Японії. Геостратегія сучасної Індії.</p>	2

	Літ.: [2] с. 195-198; [3] с. 227-246.	
15	Геополітика країн Близького Сходу, Африки і Латинської Америки. Геостратегія сучасної Туреччини. Геостратегія Ірану на міжнародній арені. Геостратегія арабських держав на Близькому Сході та в Південній Африці. Геополітична ситуація в Африці. Геостратегія Південної Африки на континенті. Геополітична ситуація в Латинській Америці. Геостратегія Бразилії на міжнародній арені. Літ.: [2] с. 199-206; [4] с. 187-202.	2
16	Геополітика і стратегія зовнішньої політики України. Геостратегічний вектор України на інтеграцію з Європейським Союзом. Геополітичні аспекти взаємодії України і НАТО. Україна та держави Центральної та Східної Європи: геополітика взаємодії. Геополітичні аспекти взаємовідносин України і Російської Федерації. Регіональна геополітична і гео економічна стратегія України. Літ.: [5]; [6] с. 231-413.	
17	Аналіз геополітичних конфліктів в сучасному світі. Війна як інструмент геополітики в історії людства. Геополітичний конфлікт, типи геополітичних конфліктів. Політичні, ідеологічні, економічні, соціальні, етнокультурні та інші конфлікти в сучасному світі. Міжцивілізаційні конфлікти (за С. Гантінгтоном), можливості їх попередження. Інформація як провідний ресурс майбутнього розвитку людства. Інформаційна геополітика. Геоінформаційний контроль; основні засоби здійснення. Геоінформаційні конфлікти: виникнення, особливості розвитку, можливі наслідки, небезпека переростання в інформаційні війни. Літ.: [1] с. 190-209; [6] с. 389-428.	2
Разом		34

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми навчання

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Тривалість лекції, год.
1	США в геополітичному просторі. Геополітика США міжвоєнного періоду. Геополітика США періоду Другої світової війни. Боротьба за геополітичний контроль над космічним простором. "Новий світовий порядок" під егідою США. Боротьба з тероризмом і забезпечення геополітичних інтересів США. Геополітичне майбутнє США очима американців. Літ.: [1] с. 124-147; [2] с. 104-128; [3] с. 189-208.	2
2	Геополітика провідних держав Європи. Складові прогресу об'єднання Європи. Інноваційний тип розвитку держав-членів Євросоюзу. Глобалізація і ЄС. Шляхи подальшого геополітичного сходження ЄС. Геостратегія сучасної Німеччини. Геостратегія сучасної Франції. Геостратегія сучасної Великобританії. Літ.: [2] с. 156-193; [3] с. 209-226.	2

3	<p>Геостратегія Росії. Відносини Росії з ЄС: сучасний стан, проблеми і перспективи. Взаємовідносини Росії з НАТО: геополітичні суперники чи союзники? Внутрішня геополітика Росії. Проблеми взаємовідносин між "центром" і суб'єктами федерації. Зміцнення владної "вертикалі". Внутрішня геополітика Росії. Північний Кавказ - "гаряча точка", лінія геополітичної напруги.</p> <p>Літ.: [1] с. 170-176; [2] с. 188-191; [3] с. 268-275; с. 339-360.</p>	2
Разом		6

4.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів денної форми навчання

Номер п/п	Перелік тем	Тривалість, год.
1	<p>Предмет та метод геополітики. Поняття геополітики, основні підходи до його визначення та конкретно-історична зумовленість їх розрізнення. Основні етапи становлення геополітичної думки. Класична геополітика та сучасна геополітика: критерії розмежування.</p> <p>Літ.: [1] с. 4-12; [2] с. 9-21; [3] с. 3-55.</p>	2
2	<p>Предмет та метод геополітики. Основні категорії геополітики. Простір, територія та контроль над ними. Політичний простір та геополітичне поле.</p> <p>Літ.: [1] с. 4-12; [2] с. 21-38 ; [3] с. 56-60.</p>	2
3	<p>Місце геополітики в системі політичних наук. Основні підходи до визначення співвідношення між політичною географією та геополітикою: конструктивістський, просторовий, абстрактно-теоретичний. Головні парадигми політичної географії. Особливості та представники української політичної географії. Складові геополітики – геополітична філософія та практична геополітика.</p> <p>Літ.: [3] с. 61-90; [4]; [5].</p>	2
4	<p>Розвиток геополітичних ідей. Особливості та основні положення класичної геополітичної думки. Історичні передумови виникнення класичної геополітики. Літ.: [2] с. 50-60; [4] с. 55-77.</p>	2
5	<p>Розвиток геополітичних ідей. Теоретичні засади класичної геополітики. Зміст та основні представники цивілізаційного підходу до вивчення людської історії.</p> <p>Літ.: [2], с. 50-60; [4] с. 55-77.</p>	2
6	<p>Сучасні геополітичні теорії. Формування геополітики як науки. Геополітичні погляди Ф. Ратцеля; органістична теорія держави; закони Ф.Ратцеля. Ідеї Ф.Ратцеля і геополітичний розвиток Германської імперії. Концепція "Серединної Європи". Сутність теорії Р. Челлена. Держава; складові державної могутності. Геополітика. Пангерманізм, геополітичні погляди на ситуацію в Європі. Геополітична концепція "географічної вісі історії" Х. Маккіндера. "Хартленд"; "внутрішній півмісяць"; "зовнішній півмісяць". Практична діяльність Х. Маккіндера у сфері</p>	2

	зовнішньої політики Великобританії. Літ.: [2] с. 38-49; [3] с. 91-96.	
7	Сучасні геополітичні теорії. Трансформації в геополітичній моделі Х. Маккіндера в 40-х роках ХХ ст. Французька “антропологічна” школа. Геополітична концепція посибілізму П. В. де ла Блаша. Геополітичний проект співпраці Франції та Німеччини. Геополітичні погляди К.Хаусхофера. “Життєвий простір” для германського народу. “Великі простори”. Ідеї К. Хаусхофера і нацистська зовнішня політика. Німецька геополітика в 20–30-х роках ХХ ст. Геополітичні ідеї К. Шмітта — “геоюриспруденція”. “Геометодологія” А. Грабовскі. Виникнення євразійської геополітичної концепції. Вплив цивілізаційної теорії М. Я. Данилевського. Євразія як особливий світ — синтез Європи і Азії. Політична, економічна та культурна єдність Євразії. Геополітичні погляди М. С. Трубецького, Г. В. Вернадського та ін. Сутність вчення про “місце розвитку” П. М. Савицького. Літ.: [2] с. 38-49; [3] с. 91-96.	2
8	Геополітична методологія: методи, закони, принципи, інструментарій. Основні методи сучасної геополітики: порівняльний, генетичний, соціально психологічний, функціональний, біхевіористичний, системний тощо. Основні підходи до визначення співвідношення між політичною географією та геополітикою: конструктивістський, просторовий, абстрактно-теоретичний. Провідні закони геополітики: закон фундаментального дуалізму — протистояння телурократії й таласократії; посилення фактору простору в людській історії; закон синтезу суходолу і моря. Провідні функції геополітики: світоглядно-ідеологічна, методологічна, пізнавальна, управлінська, прогностична, освітня, просвітницька та ін. Літ.: [1] с. 4-12; [2] с. 17-37; [6] с. 45-50.	2
9	США в геополітичному просторі. Геополітика США міжвоєнного періоду. Геополітика США періоду Другої світової війни. Боротьба за геополітичний контроль над космічним простором. Літ.: [1] с. 124-147; [2] с. 91-103; [3] с. 189-208.	2
10	США в геополітичному просторі. "Новий світовий порядок" під егідою США. Боротьба з тероризмом і забезпечення геополітичних інтересів США. Геополітичне майбутнє США очима американців. Літ.: [1] с. 124-147; [2] с. 104-128; [3] с. 189-208.	2
11	Геополітика провідних держав Європи. Складові прогресу об'єднання Європи. Інноваційний тип розвитку держав-членів Євросоюзу. Глобалізація і ЄС. Шляхи подальшого геополітичного сходження ЄС. Літ.: [2] с. 129-155; [3] с. 209-226.	2
12	Геополітика провідних держав Європи. Геостратегія сучасної Німеччини. Геостратегія сучасної Франції. Геостратегія сучасної Великобританії. Літ.: [2] с. 156-193; [3] с. 209-226.	2

13	Геостратегія Росії. Відносини Росії з ЄС: сучасний стан, проблеми і перспективи. Взаємовідносини Росії з НАТО: геополітичні суперники чи союзники? Внутрішня геополітика Росії. Проблеми взаємовідносин між "центром" і суб'єктами федерації. Зміцнення владної "вертикалі". Внутрішня геополітика Росії. Північний Кавказ - "гаряча точка", лінія геополітичної напруги. Літ.: [1] с. 170-176; [2] с. 188-191; [3] с. 268-275; с. 339-360.	2
14	Геостратегія провідних держав Азії. Геостратегія Китаю на міжнародній арені. Геополітична ідея "Великого Китаю", її реалізація. Геостратегія сучасної Японії. Геостратегія сучасної Індії. Літ.: [2] с. 195-198; [3] с. 227-246.	2
15	Геополітика країн Близького Сходу, Африки і Латинської Америки. Геостратегія сучасної Туреччини. Геостратегія Ірану на міжнародній арені. Геостратегія арабських держав на Близькому Сході та в Південній Африці. Геополітична ситуація в Африці. Геостратегія Південної Африки на континенті. Геополітична ситуація в Латинській Америці. Геостратегія Бразилії на міжнародній арені. Літ.: [2] с. 199-206; [4] с. 187-202.	2
16	Геополітика і стратегія зовнішньої політики України. Геостратегічний вектор України на інтеграцію з Європейським Союзом. Геополітичні аспекти взаємодії України і НАТО. Україна та держави Центральної та Східної Європи: геополітика взаємодії. Геополітичні аспекти взаємовідносин України і Російської Федерації. Регіональна геополітична і гео економічна стратегія України. Літ.: [5]; [6] с. 231-413.	2
17	Аналіз геополітичних конфліктів в сучасному світі. Війна як інструмент геополітики в історії людства. Геополітичний конфлікт, типи геополітичних конфліктів. Політичні, ідеологічні, економічні, соціальні, етнокультурні та інші конфлікти в сучасному світі. Міжцивілізаційні конфлікти (за С. Гантінгтоном), можливості їх попередження. Інформація як провідний ресурс майбутнього розвитку людства. Інформаційна геополітика. Геоінформаційний контроль; основні засоби здійснення. Геоінформаційні конфлікти: виникнення, особливості розвитку, можливі наслідки, небезпека переростання в інформаційні війни. Літ.: [1] с. 190-209; [6] с. 389-428.	2
Разом		34

Перелік практичних занять для студентів заочної форми навчання

№ п/п	Теми практичних занять	Тривалість, год.
1	Геостратегія провідних держав Азії. Геостратегія Китаю на міжнародній арені. Геополітична ідея "Великого Китаю", її реалізація. Геостратегія сучасної Японії. Геостратегія сучасної Індії. Літ.: [2] с. 195-198; [3] с. 227-246.	2

2	Геополітика країн Близького Сходу, Африки і Латинської Америки. Геостратегія сучасної Туреччини. Геостратегія Ірану на міжнародній арені. Геостратегія арабських держав на Близькому Сході та в Південній Африці. Геополітична ситуація в Африці. Геостратегія Південної Африки на континенті. Геополітична ситуація в Латинській Америці. Геостратегія Бразилії на міжнародній арені. Літ.: [2] с. 199-206; [4] с. 187-202.	2
3	Аналіз геополітичних конфліктів в сучасному світі. Війна як інструмент геополітики в історії людства. Геополітичний конфлікт, типи геополітичних конфліктів. Політичні, ідеологічні, економічні, соціальні, етнокультурні та інші конфлікти в сучасному світі. Міжцивілізаційні конфлікти (за С. Гантінгтоном), можливості їх попередження. Інформація як провідний ресурс майбутнього розвитку людства. Інформаційна геополітика. Геоінформаційний контроль; основні засоби здійснення. Геоінформаційні конфлікти: виникнення, особливості розвитку, можливі наслідки, небезпека переростання в інформаційні війни. Літ.: [1] с. 190-209; [6] с. 389-428.	2
Разом		6

4.3 Зміст самостійної (у т. ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів *денної* форми навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до семінарських занять та виконанні індивідуальних завдань тощо.

Обсяг самостійної роботи з дисципліни становить 82 години.

Вона включає:

- опрацювання теоретичного матеріалу (конспекту лекцій, навчальної літератури);
- опрацювання додаткової літератури при підготовці до семінарських занять;
- виконання індивідуальних завдань;
- підготовка до контрольних заходів тощо.

Зміст самостійної роботи студентів денної форми навчання

Номер тижня	Перелік тем	Вид самостійної роботи	Тривалість, год.
1	Предмет та метод геополітики.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
2	Предмет та метод геополітики	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
3	Місце геополітики в системі політичних наук	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5

4	Розвиток геополітичних ідей.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання.	5
5	Розвиток геополітичних ідей.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання.	5
6	Сучасні геополітичні теорії.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
7	Сучасні геополітичні теорії.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
8	Геополітична методологія: методи, закони, принципи, інструментарій.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т5, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
9	США в геополітичному просторі.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т6, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання.	5
10	США в геополітичному просторі.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т6, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання.	5
11	Геополітика провідних держав Європи.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання.	5
12	Геополітика провідних держав Європи.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання.	5
13	Геостратегія Росії.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, підготовка до	5

		усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання.	
14	Геостратегія провідних держав Азії.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т9, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання.	5
15	Геополітика країн Близького Сходу, Африки і Латинської Америки.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т10, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
16	Геополітика і стратегія зовнішньої політики України.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т10, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
17	Аналіз геополітичних конфліктів в сучасному світі.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т11, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	2
Разом			82

Зміст самостійної роботи студентів заочної форми навчання

Студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу, яка включає три теоретичних питання. Вимоги до її виконання, методичні вказівки і варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожен студент отримує на кафедрі у період настановчої сесії, а також вони доступні в електронному освітньому ресурсі в Модульному середовищі для навчання ХНУ.

5 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних і сучасних технологій, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного навчання та візуалізації для активізації пізнавальної діяльності студентів); практичні заняття (з використанням активних методів навчання, зокрема, дискусій).

6 Методи контролю

Оцінювання студентів здійснюється у формі поточного та підсумкового контролю. Поточний контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти здійснюється впродовж семестру з метою оцінювання рівня засвоєння ними навчального матеріалу під час усіх видів навчальних занять. Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. Поточний контроль проводиться у формах усного та письмового опитувань, перевірки індивідуальних завдань.

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту. Підсумкова оцінка з дисципліни складається із середньозваженої оцінки за результатами поточного контролю всіх видів навчальної роботи та оцінки за підсумковий контрольний захід (іспит).

7 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Система оцінювання навчальних досягнень студентів базується на аналізі знань і практичних навичок та здійснюється відповідно до Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Хмельницькому національному університеті.

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти визначаються структурою дисципліни і важливістю окремих видів її робіт.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні види контролю, зокрема: усне та письмове опитування на семінарському занятті, перевірка індивідуального завдання.

Оцінка на семінарському занятті складається з таких елементів: знання матеріалу теми; вміння обґрунтувати думку та оперувати основними категоріями; залучення до дискусій на семінарі.

Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний відпрацювати у визначений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичного навчання у семестрі.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота	Семестровий контроль (іспит)
Опитування на практичних заняттях (мінімальна кількість оцінок – 4)	Індивідуальні завдання	
0,4	0,2	0,4

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота	Семестровий контроль
Опитування на практичних заняттях	Контрольна робота	Іспит
ВК* : 0,2	0,3	0,5

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Критерії оцінювання за видами робіт

Оцінювання усних та письмових опитувань на практичних заняттях і контрольних робіт

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання
Відмінно	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує 13 понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними приладами та інструментами. Здобувач вищої освіти не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві похибки
Добре	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувача вищої освіти має слабкі знання структури дисципліни, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачу вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

8 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Поняття про геополітику: різні підходи.
2. Предмет та рівні геополітичних досліджень.
3. Основні методи геополітичних досліджень.
4. Провідні функції геополітики.
5. Співвідношення геополітики і політичної географії.
6. Основні джерела геополітики.
7. Провідні закони геополітики.
8. Основні геополітичні епохи.
9. Геополітичний простір. Геополітичні поля, їх типи.
10. Типи та категорії контролю над простором.
11. Геополітична свідомість, її витоки.
12. Геополітичне усвідомлення простору в різні історичні епохи.
13. Національна геополітична ідея, її формування і розвиток.
14. Географічний детермінізм у давню епоху та Середньовіччі.
15. Географічний детермінізм у новий час.
16. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля.
17. Геополітичні ідеї Р. Челлена.
18. Геополітичні ідеї у французькій школі "географії людини".
19. Теорія "морської могутності" А. Мехена.
20. Геополітична теорія Г. Маккіндера.
21. Геополітична теорія євразійства.
22. Геополітична концепція Н. Спайкмена.
23. Геополітична теорія К. Хаусхофера і нацистська геополітика.
24. Основні геополітичні школи XX ст.
25. Атлантизм: основні геополітичні ідеї.

26. Поліцентризм, його сутність; геополітична модель С. Коена.
27. Геополітичні ідеї "радикальної географії".
28. Геополітичні ідеї "континенталістів" і "нових правих".
29. Мондіалізм; провідні мондіалістські організації.
30. Провідні неомондіалістські теорії.
31. Геополітична концепція "зіткнення цивілізацій" С. Гантінгтона.
32. Сучасні напрями геополітичних досліджень.
33. Геополітична модель Євразії З. Бжезінського.
34. Геополітичні ідеї неоевразійства.
35. Геополітична структура сучасного світу.
36. Багатополярна геополітична модель сучасного світу.
37. Геоекономічна модель сучасного світу.
38. Модель світу згідно з теорією І. Валлерстайна.
39. Основні особливості сучасних геополітичних процесів.
40. Цивілізаційні аспекти сучасних геополітичних процесів.
41. Типи територій у Світовому океані, геополітичний контроль над ними.
42. Геополітичний контроль над міжнародними протоками і каналами.
43. Геополітична ситуація в Арктиці й Антарктиці.
44. Геополітичне положення держави, його характеристики.
45. Геополітичний простір держави, його складові.
46. Державні кордони з геополітичної точки зору.
47. Геостратегія держави; типи геостратегії держав.
48. Геополітичні інтереси держави. Захист національних інтересів держави. 49. Геополітичні аспекти національної безпеки держави.
50. Геополітичні коди (кодекси) держав.
51. Історичні аспекти геостратегії США в XIX -- першій половині XX ст.
52. Історичні аспекти геостратегії США після Другої світової війни.
53. Сучасна геостратегія США.
54. "Новий світовий порядок" США, його основні засади.
55. Геополітичні аспекти формування і розвитку Європейського Союзу.
56. Сучасна геостратегія Європейського Союзу.
57. Геостратегія сучасної Німеччини.
58. Геостратегія сучасної Франції.
59. Геостратегія сучасної Великобританії.
60. Геостратегія ЄС на міжнародній арені: історичні аспекти.
61. Геостратегія сучасної Російської Федерації.
62. Геостратегія Китаю на міжнародній арені.
63. Геополітична ідея "Великого Китаю", її реалізація.
64. Геостратегія сучасної Японії.
65. Геостратегія сучасної Індії.
66. Геостратегія сучасної Туреччини.
67. Геостратегія Ірану на міжнародній арені.
68. Геостратегія арабських держав на Близькому Сході та в Південній Африці.
69. Геополітична ситуація в Африці.
70. Геостратегія Південної Африки на континенті.
71. Геополітична ситуація в Латинській Америці.
72. Геостратегія Бразилії на міжнародній арені.
73. Геополітичні конфлікти; основні типи геополітичних конфліктів.
74. Воєнно-політичні конфлікти; основні фактори воєнно-політичних конфліктів.
75. Типи воєнно-політичних конфліктів.
76. Стратегія держави у воєнно-політичному конфлікті.
77. Геополітичні аспекти врегулювання воєнно-політичних конфліктів.

78. Геополітичний аналіз воєнно-політичних конфліктів.
79. Інформаційні конфлікти й інформаційна геополітика в сучасному світі.
80. Геополітичне положення сучасної України.
81. Геополітична регіоналізація України. Внутрішня геополітика в Україні.
82. Розвиток геополітичної думки в Україні.
83. Україна в геополітичних поглядах російських геополітиків.
84. Україна в геополітичних поглядах американських геополітиків.
85. Геополітика і стратегія зовнішньої політики України.
86. Геостратегічний вектор України на інтеграцію з Європейським Союзом.
87. Геополітичні аспекти взаємодії України і НАТО.
88. Україна та держави Центральної та Східної Європи: геополітика взаємодії.
89. Геополітичні аспекти взаємовідносин України і Російської Федерації.
90. Регіональна геополітична і гео економічна стратегія України.

9 Методичне забезпечення

ЕОР «Світові політичні процеси і геополітика» в модульному середовищі для навчання Moodle.
 Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=6856>.

10 Рекомендована література

Основна

1. Гаджиев К. С. Введение в геополитику: Учебник. Москва: Логос, 2003. 432 с.
2. Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. Київ: МАУП, 2004. 296 с.
3. Дергачев В. А. Геополитика. Київ: ВИРА-Р, 2000. 448 с.
4. Дністрянський М. С. Геополітика : Навчальний посібник / М. С. Дністрянський. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 436 с.
5. Мадіссон В. В., Шахов В. Л. Сучасна українська геополітика: Навч. посіб. Київ: Либідь, 2003. 176 с.
6. Мальський М. З., Мацяк М. М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 392 с.

Додаткова

7. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина. К.: МАУП, 2004. 424 с.
8. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
9. Василенко И. А. Политическая глобалистика: Учеб. пособие. М.: Логос, 2003. 359 с.
10. Василенко С. Д. Україна: Геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі. Одеса: ОДМА, 2000. 208 с.
11. Гаєвський Б. А. Сучасна українська політологія: Навч. посіб. К.: МАУП, 1999. 268 с.
12. Дергачев В. А. Глобальная геэкономика: Трансформация мирового экономического пространства. Одесса: ИПРЭЭИ НАНУ, 2003. 238 с.
13. Діалог цивілізацій: нові принципи організації світу. К.: МАУП, 2002. 232 с.
14. Діалог цивілізацій: протиріччя глобалізації. К.: МАУП, 2003. 376 с.
15. Колосов В. А., Мироненко Н. С. Геополитика и политическая география: Учебник. М.: Аспект-Пресс, 2001. 479 с.
16. Поздняков Э. А. Геополитика. М.: Прогресс-Академия, 1995. 96 с.
17. Політична система України: особливості становлення, тенденції розвитку. К.: Парламентське видавництво, 2002. 328 с.
18. Рудич Ф. М. Політологія: Курс лекцій. К.: Ін-т держави і права ім. В. Корецького, 2000. 200 с.
19. Сирота Н. М. Основы геополитики: Учеб. пособие. СПб.: ИВЭСЭП; Знание, 2001. 136 с.
20. Тихонравов Ю. В. Геополитика: Учеб. пособие. М.: Инфра-М, 2000. 269 с.

21. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / За ред. Ф. М. Рудича. К.: МАУП, 2002. 488 с.
22. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. М.: Изд-во АСТ, 2003. 603 с.
23. Экономическая, социальная и политическая география мира. Регионы и страны / Под ред. С. Б. Лаврова, Н. В. Каледина. М.: Гардарики, 2002. 928 с.

11 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua>.
2. Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу:
http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/page_lib.php.
3. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>.